

НАША ПОЉОПРИВРЕДА

ГОДИНА IV

ТИТОГРАД, 1958

БРОЈ 3

Инж. Војислав МИЈУШКОВИЋ

Инж. Стеванија ШАНОВИЋ

О неким актуелним проблемима за будући рад Пољопривредно-шумарске коморе Црне Горе*

Извјештај о двогодишњем раду Коморе, који је благовремено достављен чланицама Коморе и другим заинтересованим претставницима, надамо се да је пружио могућност за упознавање најважнијих подухвата и постигнутих резултата у раду ове институције. Зато ћемо се у овом реферату углавном осврнути на неке важније моменте који се односе на будући рад, а које би требало на овој Скупштини продискутовати, како би се донијели одговарајући закључци у том смислу.

Доношењем Закона о удруживању у привреди умногome ће бити олакшан рад привредних комора, јер је њиме добрим дијелом регулисан њихов статус и улога у привредном животу. Према томе, и ова Комора треба да одигра значајну улогу у даљем унапређењу пољопривреде и шумарства као важних привредних грана у нашој републици, у складу са општим напорима који се чине у том правцу. Код овога би требало истаћи једну донекле специфичну потешкоћу која нам отежава обухватање свих пољопривредних организација на територији Републике у чланство Коморе. Ово се односи на задружне организације које у смислу законског прописа, нијесу обавезне да се учлане код ове Коморе, која је, по нашем мишљењу, свакако матична за њих, већ би требало да се учлањују на принципу добровољности, како смо ми то и поставили, или пак, да своје чланство остварују преко рејонских пословних савеза, које немамо, формиране, на читавој територији. Надамо се да ће и претставници задружних организација пра-

*) Реферат одржан на Годишњој скупштини Коморе

вилно схватити ову околност, те да ће пружити пуну помоћ и сарадњу у даљем раду Коморе, чиме ће свакако знатно потпомоћи општем унапређењу наше заостале пољопривреде, јер ће се све предузете акције и мјере спроводити комплексно — на подручју читаве Републике.

Као што је и законом предвиђено, Комора треба да одигра знатну улогу у унапређењу пољопривреде и шумарства код нас у заједници са свим осталим факторима који се баве овим привредним дјелатностима у ма којем виду. За реализацију програма унапређења ових грана, које су код нас врло заостале потребна су поред осталих услова, и велика финансиска средства. Поред улагања које кроз разне видове даје друштвена заједница у овој години Комора је била носилац републичких фондова за унапређење пољопривреде, шумарства и слатководног рибарства, преко којих смо били у могућности да спроводимо низ разних мањих и већих акција и мјера за унапређење пољопривреде и шумарства. Но, ова средства нијесу била довољна, обзиром на потребе. Зато би требало настојати да се у границама могућности средства фондова што више повећају у наредној години. Осим тога, цјелокупно финансирање апарата Коморе убудуће треба углавном да пада на терет доприноса од чланица. Међутим, то ће за наше прилике, обзиром на економску моћ чланица и њихову малобројност, бити доста отежано, те ће за извјестан број организација претстављати и знатно оптерећење. Али, ако се од Коморе захтијева одређени обим пословања и услуга, онда се за њен нормалан рад морају обезбиједити и одговарајући услови.

Да би се рад Коморе одвијао што успјешније, биће неопходно остварити што ширу и потпунију сарадњу са органима државне управе и свим другим друштвеним факторима који се баве овом проблематиком. Досадашњи резултати говоре да је та сарадња била доста добра, нарочито у односу на органе републичке пољопривредно-шумарске службе, тј. Секретаријата за пољопривреду и шумарство Извршног вијећа и Главног задружног савеза Црне Горе, док остали фактори, нарочито Вијеће произвођача Народне скупштине, треба у наредном периоду да покаже већи интерес за рад Коморе, што, надамо се, неће изостати, тим прије што ће у органима управљања Коморе у знатном броју учествовати и претставници друштвене заједнице које ће именовати Вијеће произвођача.

У низу мјера које су започете у овој години, а које би, по нашем мишљењу, требало наставити и у наредној години, истакли би, по гранама производње, оне најкарактеристичније да би се у том погледу заузели потребни ставови у циљу даље орјентације, док ће шумарство, као посебна грана са својом специфичном проблематиком — бити посебно третирано.

Ми смо у овој години сјетву високоприносних талијанских сората пшенице знатно проширили, но то су, може се рећи, још

увијек само огледи, како у односу на приносе тако и на отпорност према разним биљним болестима и сл. Извјестан број ових сора-та на основу досадашњих запажања показује добре резултате, те би, на основу двогодишњих резултата, требало настојати да се ове године прошире на много већим површинама оне сорте које су се код нас најбоље прилагодили.

Исто тако сјетви хибридног кукуруза треба посветити посебну пажњу, нарочито у подручјима гдје се ова култура много узгаја. Ми се надамо да ће овогодишњи резултати, у односу на приносе, свакако повољно утицати на саме произвођаче, тако да ће број интересаната бити знатно већи. Само, пословни савези треба благовремено да изврше набавку потребних количина сјемена, и то под што повољнијим условима, како би ова била што приступачнија и за индивидуалног произвођача, да би онда саме задруге биле у могућности да организују на тој основи кооперацију са њима.

Пракса је показала да ми углавном, у односу на потребе коришћења обрадивих површина, немамо одговарајући сточни фонд, тако да нам је недостатак стајског ђубрива постао озбиљна сметња у интензивирању биљне производње. Ово се нарочито истиче код неких социјалистичких газдинстава, тако да је њихова даља интензификација производње овим доведена у питање. Зато се ово мора на неки начин надокнађивати, а то је једино донекле могуће већом примјеном зеленишног и минералних ђубрива, као и што бржим повећањем сточног фонда, упоредо са обезбјеђењем довољне крмне базе.

Обзиром на вишегодишњу широку демонстрацију примјене минералних ђубрива, употреба ових је проширена и код заосталих произвођача, само је питање цијене код нас доста проблематично, јер су и данашње цијене за извјесна ђубрива скоро неприступачне, поготову за мањег произвођача.

Осим тога, питању правовременог снабдјевања довољним количинама минералних ђубрива треба да се позабаве, у првом реду, пословни савези, који су досада овај посао углавном обављали само према тренутним потребама, без неког посебног плана и програма, што је убудуће неопходно.

Из области воћарства и виноградарства један од најакутнијих проблема код нас је питање расадничке производње.

Морамо признати да на организовању овог значајног посла за њихову систематску производњу нијесмо показали много смисла, тако да нам је измакло доста времена, а да ово питање није солидно ријешено. Требало нам је више година да се убиједимо да се оваква производња не може спојити са принципом привредног рачуна, тако да су нам се многи покушаји у том правцу, негдје мање негде више, завршили неуспјехом.

О томе најубједљивије говори случај расадника код Пољопривредног добра Тополице, затим на Даниловграду, у Раданови-

ћима, у Пљевљима, а дјелимично и у Никшићу. Зато сматрамо да су извјесна средства из Републичког фонда, преко 30 милиона, за ову сврху добро орјентисана и да ће дати солидну основу за рјешење овог питања, без којег би сви наши перспективни планови о проширењу капацитета у воћарству и виноградарству остали без успјеха. Коначно рјешење овог проблема, уз најповољније услове, мора чекати још најмање двије године, бар што се тиче воћног садног материјала, тако да ћемо се још ове године морати испомагати на разне начине, док ће се за настављање започетих расадника у Сутомору, Тивту, Титограду, Бијелом Пољу и Никшићу, морати и идуће године ангажовати знатна средства. Одговарајуће установе које су предузеле на себе рјешење овог проблема треба озбиљно да схвате његов значај, јер од тога зависе сви наши планови у воћарству и виноградарству.

Питање проширења капацитета у овим двијема гранама, поред наведених тешкоћа, свакако је и подизање плантажних засада уз коришћење средстава Општег инвестиционог фонда. Ограничење за давање инвестиционих кредита само за површине од преко 50 ха за нас је скоро неостварљиво, јер у условима наше пољопривреде и структуре посједа овакве површине је скоро немогуће наћи. Зато би било нужно да се одговорни републички фактори ангажују на томе да се ово питање саобрази нашим условима, како би се створиле могућности за коришћење средстава федерације, с обзиром да су средства републичких инвестиционих фондова доста мала, поготову дио који се издваја за пољопривреду. Осим тога, сматрамо да је доста озбиљан проблем одржавање и коришћење већ постојећих плантажних засада на социјалистичком сектору. Ово је нарочито карактеристично за засаде винограда, а донекле и воћњака код неких добара, а и друга. Многи од ових засада дају минималну производњу, што доводи у питање рентабилитет одговарајућих привредних организација, и враћање заједници уложених средстава путем отплате предвиђених ануитета.

Посебни значај сточарства за пољопривреду наше републике, обзиром на природне услове и бројну заступљеност, захтијева предузимање низа мјера које треба да буду, углавном, сталног карактера. Код овога треба истаћи, у првом реду, значај меринизације оваца. У прошлој години успјели смо меринизирати око 4.000 оваца у појединим подручјима Републике. Овом акцијом није руковођено из центра Републике већ су је одбори и привредне организације сами организовали, тако да смо имали и различите резултате. Углавном можемо рећи да је акција успјела, иако су код многих организатора трошкови меринизације били далеко већи од ефекта оствареног побољшањем квалитета и повећањем приноса. Да се ове године не би таква пракса поновила, благовремено смо предузели одговарајуће припреме, како би нас акција затекла сасвим спремне. Републичка комисија за меринизацију, која је образована при овој Комори, показала је велику

активност у циљу што потпунијих и правовремених припрема за ову акцију, која је ове године први пут постаје масовна. Досада су одржани састанци са свим општинским комисијама, и утврђени детаљи организовања ове акције. Сада би главни дио посла лежао на општинским комисијама које треба да ступе у везу са произвођачима. Република је обезбиједила потребна средства за набавку висококвалитетних приплодњака из увоза, чија ће се цијена према садашњим информацијама, уз регрес федерације, кретати и до 90.000.— динара по грлу. Осим тога, набавиће се потребни комплекти прибора за вјештачко осјемењавање као и оспособити потребан кадар путем семинара који ће се одржати у Титограду почетком мјесеца јула. Остале трошкове око меринизације треба да снесе саме општине. Према интересовању које влада на терену, уколико се са припремама и пропагандом настави систематски, бићемо у могућности да предвиђени план од 15.000 оваца премашимо, што би свакако за нас био велики успјех. Општинске комисије за мернизацију морале би се стриктно придржавати датих упустава од стране претставника чланова Републичке комисије, јер ће се једино на тај начин моћи ова акција успјешно спровести.

Друга важна акција која је ове године углавном започета у нешто ширим размјерама је мелиорација планинских ливада и пашњака. За спровођење ове акције потребна су ове године знатна средства из Републичког фонда. Наиме, према извјесном кључу, свим организацијама у одговарајућем подручју одобрана је набавка минералних ђубрива у циљу мелиорације планинских ливада и пашњака. Пошто је ово прва година у извођењу ове акције то је извесна обазривост у дозирању и обиму свакако оправдана, те ће нам овогодишња пракса помоћи у даљој оријентацији. Дозе са којима смо ишли у овој години код хемиских мелиорација су доста скромне (до 300 кг/ха) но ради предострожности морало се ићи тим путем. Да се запазити да се ова акција углавном свела на хемиске мелиорације као најскупљи вид, док су наше организације показале мали или скоро никакав интерес за механичке и биолошке мелиорације са којима имамо више искуства и сигурности у успјех. Зато би требало у том смислу настојати да се идуће године орјентишу заинтересоване организације и на овај вид мелиорације, не искључујући наравно ни хемиске. Исто тако за потпуније коришћење планинских пашњака поставља се као проблем недостатак водопоја. Зато само ове године предузели мјере да почнемо рјешавати питање водопоја на Сињајевини, као главном испашном рејону код нас, који је изложен добрим дјелом деградацији и дејству ерозије, дјелимично и због неравномјерног оптерећивања и експлоатације. У овој години обезбиједили смо потребна средства за подизање и адаптацију осам хигијенских локава на подручју Сињајевине. Извјесна мања сред-

ства даће се као помоћ за подизање још неколико водопоја, у другим крајевима, руководећи се код тога у првом реду могућношћу коришћења паше и бројношћу сточног фонда у одређеном подручју.

Обзиром на значај овог проблема, и обим потреба, ово се може узети као сталан задатак пољопривредне службе и одговарајућих органа, на којему треба стално радити, и за чије рјешење треба доста средстава.

Служби вјештачког осјемењавања треба посветити још више пажње. Она је за релативно кратко вријеме, као сасвим нова мјера, показала доста добре резултате. Зато смо мишљења да би у равничарским крајевима Републике, тамо гдје постоје сви услови за увођење ове службе, требало искључити могућност припуста крава природним путем, чиме би се много добило у квалитету и у економском погледу.

Поред тога, овим би се много постигло у здравственом погледу стоке. Иако су за ову сврху ове године ангажована прилична средства у Републичком фонду она досада нијесу довољно коришћена, мада смо имали у плану да се у овој години оспособе, поред постојећих, још најмање два пункта и то у Пљевљима и Иванграду. Треба настојати да се до краја године овај план свакако реализује.

Посебно би се требало дотаћи службе матичног књиговодства која је од пресудног значаја за систематски селекцијски рад у сточарству.

Ова је служба прије годину дана, из нужде припојена Комори. И поред нашег старања да је оспособимо за нормално функционисање, она ипак има много недостатака. Број грла, обухваћен кроз матичне књиге, још увијек је мали, те сматрамо да би овдје социјалистичка газдинства, у првом реду земљорадничке задруге, морале много више да учине. Требало би да постане правило да се сва грла на социјалистичком сектору обавезно обухвате овом службом, уз најсавјеснију контролу производних својстава, што то досада није био случај.

Осим тога, у производно развијеним рејонима треба обухватити далеко већи број грла код индивидуалних произвођача. Карактеристичан је случај Голубоваца, а дјелимично и Бјелопавлића, гдје, и поред свих настојања, не можемо успоставити ову службу, која би свакако била од значаја за тај крај. Овдје смо наишли на неразумијевање и код самих пољопривредних стручњака.

У условима овако заостале пољопривреде, и ниског степена просвећености пољопривредног произвођача, служба пропаганде треба да одигра видну улогу. Комора је, у сарадњи са осталим органима пољопривредне службе, покренула прије три године издавање стручно информативног часописа. Овај је, свакако, и поред извјесних мањкавости, по нашем мишљењу одиграо видну

улогу, како у погледу пољопривредног просвећивања, тако и у третирању разноврсне и добрим дијелом специфичне црногорске пољопривредне проблематике. Осим тога, преко њега је омогућено штампање свих научно-стручних резултата постигнутих у нашим истраживачким установама. Макар да су ови прилози доста скромни, ипак њихово публиковање прилично користи пољопривредној пракси. Често су се чули приговори да се овај часопис више оријентише на третирање стручно-научне проблематике, а мање на практичне проблеме. Међутим, редакција часописа се трудила да ово усклађује, наравно у границама могућности, јер то не зависи увијек само од добре воље већ од низа околности, а у првом реду од сарадње. У сваком броју заступљена је, са довољно простора, рубрика практичних упутстава намијењена искључиво пољопривредним произвођачима писана и прилагођена њиховом нивоу, те уколико би наш произвођач редовно пратио само ову рубрику, сматрамо да би се његова пољопривредна култура прилично измијенила. Ми нијесмо у могућности да издајемо посебан лист за произвођаче, а посебно часопис за стручно-научне расправе. Сматрамо да је часопис за протекли период оправдао своје излагање, те да је, обзиром на наше прилике и могућности, стекао потребан углед у многим стручним круговима, чак и ван наше Републике.

Посебан проблем је још увијек питање његовога ширења и бољег коришћења, и нећемо погријешити ако истакнемо да смо у том погледу имали знатно већу подршку код органа власти и појединих привредних и политичких форума, него код самих стручњака.

Мишљења смо да сарадња у области шумарства и ветерине треба да буде знатно већа.

Други видови пропаганде нијесу много коришћени, јер зато немамо ни потребних услова, али зато се надамо да ћемо у овој години бити у могућности да на томе много више урадимо. Наиме, путем техничке помоћи добићемо комплетну опрему за пропагандни центар који ће се састојати од аутомобила са уграђеном апаратуром за приказивање филмова, затим електрични гешт-тернер најсавршенијег типа, тако да би у циљу потпуног коришћења ових средстава било неопходно при Комори за овај центар обезбиједити и одговарајући кадар. Мишљења смо затим да би служби унапређења домаћинства требало посветити одређену пажњу, и укључити је у овај пропагандни центар, пошто би то био најбољи вид сарадње и коришћење ових средстава.

Акција борбе за високе приносе у нашој Републици није наишла на одзив као у другим републикама. Ово је условљено извјесним објективним околностима, но и неким субјективним слабостима које су дошле као резултат слабог рада и интересовања пољопривредних стручњака и земљорадничких задруга као и пољопривредних добара која уствари треба да буду носиоци

овог значајног посла. Иако су услови за такмичење ове године знатно повољнији од пропозиције Савезног наградног такмичења, ипак је одзив био више него минималан, чак слабији него и прошле године. Обзиром на то колико смо по овом питању имали контакта са произвођачима у прошлој години, сматрамо да је овако слаб одзив у првом реду резултат слабог интереса организатора, а дјелимично и поштрани услови такмичења, идући за повећањем прописа, што је свакако нормалан пут и ради чега се фактички и организује такмичење.

Како је током ове године одржана ванредна скупштина Главног задружног савеза Црне Горе, као и два пленума Управног одбора на којима је комплексно третирана проблематика, задругарства, то сматрамо да у оквиру овог реферата нема потребе за поновно освртање на ове проблеме. Један од основних и сталних задатака нашег задругарства је рад на проширењу кооперације, чиме ће се знатно потпомоћи унапређење наше пољопривреде, повећање прописа, и материјално стимулирати задружне организације и саме пољопривредне произвођаче.

Услови и видови кооперације треба убудуће да буду предмет темељнијег проучавања наших пољопривредних институција, јер су форме и видови разноврсни, иако смо ми ту тек у почетној фази. У складу са новим прописима потпунија оријентација земљорадничких задруга на пољопривредну производњу треба да се спроводи у живот поступно, гдје год за ово постоје објективни услови. У сваком случају један од одлучујућих фактора у даљем јачању нашег задругарства, биће јачање у пољопривредним капацитетима задружним фондовима, кадровима и другим, а за то има, и поред објективних потешкоћа, много више услова него што се то сада практично користи. Укидањем среских задружних савеза, рејонски пословни савези треба да се појаве као организатори пољопривредне производње на подручју и да у том правцу пруже озбиљну помоћ самим задругама, што се из досадашње праксе не би дало закључити. Можда су их у оријентацији на претежно трговинску дјелатност упућивали и сами прописи, а ни сада, по нашем мишљењу, није најсрећније регулисан статус пословног савеза, поготову у нашим условима екстензивне пољопривредне производње и малих тржних вишкова. Отуда имамо чињеницу да нам пословни савези углавном слабо раде, да послују са губитком, и да их задружне организације заобилазе у раду. Осим тога питање снабдевања репродукционим материјалом по најповољнијим условима треба да буде брига пословних савеза, као и техничка опрема и механизација. Питање примјене механизације код нас и њено потпуније коришћење није још увијек довољно проучено. И тамо гдје је њена примјена апсолутно могућа, ова се само дјелимично употребљава. Такав је случај са појединим подручјима у Полимљу, гдје су калкулације код неких задружних организација ишле за тим да докажу да је рентабилнија примјене запреге у основној обради земљишта не-

го механизација. Отуда и појаве да нам средства за набавку механизације преко инвестиционе банке леже неискоришћена (ни за 30%), јер нам организације нијесу заинтересоване за ову. И оне које су набављале тракторе ишле су само на линију тракторизације, не узимајући у обзир набавку већег броја прикључних машина, како би и могућност коришћења механизације била потпунија кроз ширу и свестранију употребу. Зато би код будућих набавки требало и о томе водити рачуна.

Иако је питање кадрова посебна тематика о којој се често и доста говори, ипак нам се чини за вриједно напоменути да ми и поред свих настојања, још увијек слабо стојимо са кадровима, како пољопривредним тако и ветеринарским. Дobar број земљорадничких задруга и данас је без пољопривредних стручњака, па чак извјестан број општина нема ни једнога пољопривредног или ветеринарског стручњака. Код овога се често пута чује као оправдавајућа околност да у извјесним задругама и општинама и нема стварне потребе за пољопривредним стручњацима, мотивишући то неразвијеношћу пољопривредне производње, но и код оваквих случајева сматрамо да пољопривредни стручњак као савјетодавни, односно административно-управни орган може и те како наћи садржај рада. Чињеница је да један дио млађег кадра није у пракси оправдао очекивања, што је било условљено низом објективних околности; но, овим стручњацима се кроз разне видове дошколовања и специјализације омогућава да надокнаде оно што им можда није могло пружити редовно школовање.

Посебан проблем је питање квалификованих радника код пољопривредних газдинстава, те би рјешењу овог проблема требало прићи што прије. Чудан је случај слабог интереса и одзива индивидуалних произвођача за школу непосредних произвођача са којом смо отпочели прошле године у Бару, уз врло повољне услове, тако да смо из читаве Републике могли сакупити један врло мали број интересаната. На организацији и популарисању ових школа требало би ове године радити што темељније и настојати да се она приближи произвођачима, а програме прилагодити условима пољопривредног рејона, како би могло што више користи пружити самим произвођачима, третирајући њихову свакидашњу прикатичну проблематику.

Кад је ријеч о кадровима, сматрамо за потребно споменути да би наши пољопривредни стручњаци, у производњи и организацијама гдје год за то има и најмање услова, требало да отпочну са увођењем награђивања по јединици производње. Оваква пракса је у нашој земљи уведена прије двије — три године и показала је одличне резултате, стимулирајући у првом реду раднике и стручњаке у производњи и повећавајући истовремено доходак саме организације. Сматрамо да овдје треба много више смјелости, како би се отпочело са овом праксом макар и у мањем обиму, док се савладају почетне тешкоће.

О раду Коморе и њених органа било је довољно ријечи у извјештајном дијелу, тако да се овдје не бисмо поново освртали, само би напоменули нека питања која су везана за нормалан рад ове установе. Наиме, још од формирања Комора није успјела да обезбиди потребни кадар тако да ни до данас немамо потпуњено мјесто секретара Секције за воћарство и виновградарство, што је свакако велики недостатак. Осим тога, обавезним чланством свих ветеринарских институција код ове коморе поставља се као проблем; како и кроз које форме развити рад ове службе у оквиру Коморе, о чему би требало дати извјесне сугестије. Комора се данас бави углавном пословима оперативне и пропаганде, као и распоредом средстава преко одговарајућих фондова, а знамо да би требало бар за наше прилике, да буде, дјелимично, и један аналитички орган који би био спреман да органима државне управе и др. даје извјесне сугестије о кретању и проблематици привредних органа које она обједињава. Но, питање је дали их у овим околностима она може успјешно захватити.

Комора је досада имала у свом саставу двије институције управо службе: Сјеменско предузеће и Центар за вјештачко осјемењавање стоке.

Сјеменско предузеће је за извјесно вријеме имало задатак снабдјевања квалитетном сјеменском робом подручје читаве Републике. Међутим, данас се сви пословни савези, а дјелимично и саме задруге, орјентишу на промет репродукционог материјала, тако да је и једно централизовано тијело за овај посао сувишно. Тако је Управни одбор у сарадњи са Секретаријатом за пољопривреду и шумарство стао да становиште да се основна средства предузећа у цјелини уступе Пословном савезу у Титограду како би овај наставио његово пословање. Што се тиче Центра за вјештачко осјемењавање, он је углавном оспособљен за нормалан рад и свакако је у досадашњем пословању имао резултата. Почетком ове године Секретаријат за пољопривреду и шумарство И. В. предложио је фузионисање свих ветеринарских институција у Титограду ради формирања ветеринарског завода. Управни одбор је прихватио ова предлог, тако да се очекује реализација овог програма. Ово би били најистакнутији проблеми из области пољопривреде који су везани за будући рад Коморе те би их данас требало детаљније продискутовати ради правилније орјентације у будућем раду Коморе.

Ш У М А Р С Т В О

Како је претходна скупштина, на којој је основана Секција за шумарство у Комори, одредила опште задатке по питању шумарства, не третирајући проблематику, јер још није било никаквих искустава, нужно је да се у најкраћим цртама осврнемо

на извјесне проблеме наших шумско-привредних организација, а кроз њих и на задатке Секције за шумарство.

Цио рад шумско-привредних организација одвија се кроз перспективни план развитка шумарства за период 1957—1961, те ће и Секција своје задатке ускладити са овим.

Обзиром да су шумска газдинства организације чија је главна дјелатност узгој шума, то ћемо се, углавном, осврнути на проблеме обнове шума, односно на пошумљавање, расадничку производњу, мелиорацију шикаре и деградираних шума, као и друге проблеме који се јављају у раду газдинстава.

Пошумљавање се код нас углавном обавља у обиму који је одређен друштвеним планом Републике у неком газдинству са већим а негђе пак са мањим успјехом, што зависи од много фактора. Пошумљавају се махом голети и паљевине, дочим уношење четинара у букове шуме, или у раније мјешовите шуме букве и јеле, није вршено. У току ове године поставиће се огледи и почети испитивања: како и на који начин приступити послу очетињавања поменутих шума.

Како код нас има око 371.000 ха. голих површина за пошумљавање, то ће се морати посветити већа пажња производњи садног материјала, поготову ако се има у виду чињеница да су многи расадници заражени биљним болестима фузариумом, грчицом и другим штеточинама, које умањују производњу. Но, и поред тога, садашњи број расадника даје довољан број садног материјала.

1954 године коначно смо у нашој републици ликвидирали козе као највеће штеточине тако да су се велики комплекси шикаре ан омигоах тве ал игићегитпоп еилп хинедитедјџ и едех лимо да остане по старом, треба да се предузму практичне мјере на мелиорацији ових шума. Посљедњих година мало се радило на мелиорацији, осим шумско газдинства — Пљевља, Иванград и нешто мало Титоград.

Ако знамо да у виду шикаре и ниске деградиране шуме имамо 50% од укупне површине наших шума, онда је јасно наглашена потреба да једном треба озбиљније прићи овом проблему, који је итекако важан, јер ће се прије добити корист од правилно мелиорисане шуме него од ново пошумљене голети, у коју се знатно више улажу материјална средства. Овдје морамо констатовати чињеницу да су наша газдинства показала мало интересовања за обучавање кадра, а што илуструје случај одзива на семинар о практичном раду на мелиорацији шикара и деградираних шума, који је организовао ове године у мају мјесецу Савез пољопривредних шумарских Комора у Македонији, као и шумско узгојни планови газдинства гдје се на мелиорацији ишло испод минимума.

Али имајући у виду стварно стање кадра који ради на основи шума — то су углавном млади стручњаци — као и да немамо

довољно искуства у томе послу, Секција је предвиђела да се ради успешнијег обављања овог задатка постави низ огледа и испитивања, којима би за прво вријеме, односно док не формирамо своју експерименталну станицу, руководио Институт за научна истраживања у шумарству и ловству Хрватске, а наши инжењери и техничари на терену да буду сарадници. За наведене огледе обезбијеђена су извјесна средства за ову годину из Републичког фонда за унапређење шумарства.

Такође су обезбеђена средства из Републичког фонда за кадрове за одржавање једног практичног семинара за лугаре и сталне раднике шумских газдинстава, који ће убудуће практично изводити радове на мелиорацији шикара и деградираних шума код нас.

Осећа се велика потреба за установом која би се бавила научно-истраживачким радом у нашој републици, јер имамо велики број проблема специфичних за наше прилике, које не обрађују институти других република, да би се могли послужити њиховим искуствима.

Кроз раније дискусије Шумско газдинство Титоград поставило је питање пошумљавања Ђемовског Поља: на који начин да се пошуми кад је то кречњачки конгломерат и непогодна клима за вегетацију, и којом врстом пошумљавати.

Затим проблем обнове, односно подмлађивање, борових састојина, састојина мунике, пошумљавања бујичних подручја, уношења четинара у појас букових шума и низ других проблема који су актуелни за нас. Да би се пришло том послу, потребно је створити услове за рад овакве установе, те су у том циљу и предузете мјере. Наиме, у овој години почеће се градити управна зграда Станице за научна истраживања у шумарству и Бироа за уређивање шума. За градњу су предвиђена средства из Републичког фонда за унапређење шумарства. Секција ће предузети све мјере да се зграда изгради што прије.

Приватне шуме запремају око 25% од укупне шумске површине, а у неким комунама и више од тога. Разграничење између опште-народне имовине и приватних шума није извршено у потпуности, те онда није чудо што шумска газдинства стално наглашавају да тај проблем треба да се ријеша.

Стање приватних шума према окуларној оцјени је слабо, а нарочито у оним комплексима гдје има четинара и гдје су комуникације изграђене, те се јавља прекомјерна сјеча, препродаја и др. што све има штетне посљедице за шуму.

Стручни надзор на приватним шумама врше шумска газдинства. Обављање овога надзора веома је тешко и одговорно, јер се не зна ни тачна граница посједа, ни дрвна маса, а о прирасту да не говоримо, кад дознаку обавља лугар, а бесправну сјечу власник.

Запажене су такође и многе друге неправилности у односу са газдовањем у приватним шумама. План сјече одређују народни

одбори општина. Овдје наводимо само један примјер, илустрације ради, како се они односе према приватним шумама: НОО Рожај општинским друштвеним планом одредио је да се може посјети 8.000 м³ корисне дрвне масе четинарског дрвета, а према једном извјештају достављеном републичкој установи за пет и по мјесеци, односно до 15-V ове године, посјечено је 11.901 м³, од чега за домаћу потребу свега 252 м³. Иако је стање приватних шума на подручју ове општине најгоре, у односу на друга подручја сјеверних комуна, а да не говоримо о ненамјенском утрочку средстава одвојених у фонд за шумарство — за приватне шуме.

Овај проблем би, у заједници са НОО и шумским газдинствима, требало ријешити, а и сам перспективни план шумарства истакао је стање приватних шума као проблем који чека рјешење.

Пошто је оформљен фонд за приватне шуме, сматрамо да ће се ипак моћи почети са радом на сређивању овог питања те ће Секција, уколико се чланице слажу, у току ове године организовати савјетовање по питању приватних шума, на коме треба да узму учешћа НОО, шумска газдинства и друге организације, на коме би требало донијети закључке о начину газдовања приватним шумама, инвентаризацији и другим нужним мјерама.

Новом организацијом у шумарству оформљено је 16 шумских газдинстава од ранијих 5; међутим, број стручног кадра остао је непромијењен — инжењера 16 и техничара 26, тако да многа новоформирана газдинства немају ни најнужнији стручни кадар за обављање послова. Ако имамо у виду да су то махом људи који су тек дошли из школе и без практичног искуства у вођењу тако одговорних послова, онда не можемо гледати оптимистички на развој шумарства у тим газдинствима.

На неко повећање шумарског кадра не може се очекивати, јер је мали број студената шумарства које стипендирају НОО (свега 3 у Републици), а газдинства до данас нијесу практиковала школовање висококвалификованих кадрова, изузев шумског газдинства Никшић, које стипендира једног студента шумарства.

Обзиром на средства којима располаже шумарство — а која су сад исцејкана — кроз извјесно вријеме поставиће се као проблем и финансирање ових газдинстава, а многимима већ и данас треба давати дотацију. На финансиске тешкоће газдинстава знатно је утицало смањење обима сјеча четинара, и повећање трошкова на земљарину, одржавање путева (којима се служе шумско индустријска предузећа) трошкови узгоја разни доприноси и други трошкови, док цијена шумске таксе остаје непромијењена и нереална је (није се мењала још од 1954 године;) а знамо да је то једини извор прихода.

Ако рачунамо на интензивна газдовања, морамо повести рачуна о томе да газдинства треба да буду технички опремљена, односно да имају изграђене шумске комуникације, зграде (управне, станбене, лугарнице), опрему за савременије гајење шума, за

заштиту шума и друго. За све то треба средстава, а она су мала, односно нема их.

Мишљења смо да се у погледу организовања овако великог броја газдинстава пошло много у ширину, у односу на наше материјалне и кадровске могућности.

На крају желимо да сарадња са чланицама буде јача него до сада, да чланице износе своје проблеме и захтјеве како би их заједнички решавали, да нам достављају податке који нам служе за разне анализе, било нама — оvdје у Комори, било да то тражи Савез комора, да се одазивају позиву за састанке Секције и да узму што више учешћа у њеном раду како би заједничким напорима могли лакше савладати задатке које је заједница пред нас поставила. У овом реферату изнесено је само неколико проблема који очекују рјешење, а њих има много више него што смо их ми оvdје навели, те би их требало кроз дискусију обухватити.